

**SERVEI D'INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA
PER A INFANTS I ADOLESCENTS EN
SITUACIÓ DE RISC
I LES SEVES FAMÍLIES**

**Proposta d'un nom model d'intervenció
per a la prevenció del risc de desprotecció infantil**

INDEX

1. MARC GENERAL	3
1.1. Marc normatiu. Introducció.....	3
1.2. El model de serveis d'intervenció socioeducativa dins el marc dels serveis socials bàsics.....	4
1.3. Realitat actual del servei de Centre obert: fortaleses i debilitats.	4
2. NOU MODEL DE SERVEI INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA	6
2.1. Requeriments per al nou model: fonaments.....	6
2.2. Aspectes generals comuns als serveis: La prevenció de la desprotecció.	8
2.3. Àmbits de les necessitats. Nivells de risc. Nivells d'intervenció i etapes evolutives.	8
2.4. El nou model de Servei d'Intervenció Socioeducativa: Proposta.....	10
3. ELEMENTS PER A LA PLANIFICACIÓ DEL SERVEI	12
3.1. Avaluació de la prestació dels serveis	12
3.2. Punts clau de la proposta.	13
4. SERVEI D'INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA. DEFINICIÓ PER A LA CARTERA DE SERVEIS.	13
4.1. Descripció del servei	13
4.2. Objecte	14
4.3. Funcions	14
4.4. Tipologia de prestació	14
4.5. Situació de la població destinatària	14
4.6. Edat població destinatària	15
4.7. Forma de prestació	15
4.8. Perfils professionals: disciplines professionals	15
4.9. Ràtios professionals	15
4.10. Estàndards de qualitat.....	15
4.11. Criteris d'accés – normativa reguladora.....	15
5. ANNEX 1: PROCEDIMENT I METODOLOGIA	16
5.1. Procediment. Circuit d'accés:.....	16
5.2. Metodologia:	16
5.3. Definició del catàleg d'actuacions a desenvolupar des del Servei d'intervenció socioeducativa.....	16
5.4. TAULA 1	18

1. MARC GENERAL

1.1. Marc normatiu. Introducció.

L'article 166 punt 1 de L'Estatut d'Autonomia de Catalunya, estableix que correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de serveis socials, que inclou la regulació i l'ordenació de l'activitat de serveis socials, i les prestacions tècniques i econòmiques. Així mateix, el punt 3 d'aquest article, estableix que correspon a la Generalitat de Catalunya la competència exclusiva en matèria de menors d'edat, incloent la regulació del règim de protecció i de les institucions públiques de protecció i tutela dels menors d'edat desemparats, en situació de risc i dels menors d'edat infractors, respectant en aquest darrer cas la legislació penal.

La Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, defineix les situacions de risc, competència de l'Administració local, com les situacions on el desenvolupament i el benestar de l'infant o l'adolescent es veuen limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, social o familiar, sempre que per a la protecció efectiva de l'infant o l'adolescent no calgui la separació del nucli familiar. Així mateix, al Títol III, estableix les mesures d'atenció social i educativa que es poden prestar un cop valorada la situació de risc. Reconeix les competències relatives a les intervencions socials preventives dels ens locals, sens perjudici que l'abast de llur incidència exigeixi la coordinació d'altres administracions. Així mateix, desenvolupa temes relatius a la prevenció general en l'àmbit de la infància i l'adolescència. S'estableixen les situacions davant les quals les administracions públiques catalanes han de desenvolupar actuacions preventives, i defineix la prevenció del risc social i la prevenció de la desprotecció infantil.

Aquesta Llei, manifesta un compromís explícit per l'atenció integral de tots els infants i adolescents, tot avançant en la consideració de l'interès superior d'aquests en tots els àmbits, social, cultural, polític i econòmic, i no solament en l'àmbit de la legislació protectora i de família. El concepte de prevenció adquireix una importància clau, entès com el conjunt d'actuacions socials, anticipatòries, destinades a evitar situacions no desitjades. Al preàmbul, la Llei diu que calen actuacions públiques intenses i integrals de prevenció i promoció en els entorns territorials en què es tendeixen a concretar en major mesura les desigualtats socials, la pobresa i les diverses formes d'exclusió econòmica, cultural i comunitària; els indicadors de risc es concentren en aquestes zones en què l'entorn dels infants i els adolescents té un efecte multiplicador del risc.

Al Títol V, Configura un sistema descentralitzat de protecció fonamentat en la distinció entre les situacions de desemparament i les de risc, mantenint la competència de la Generalitat quan es tracta d'infants o adolescents desemparats i atribuint-la als ens locals si afecta a infants o adolescents en situació de risc.

Finalment, a l'article 77, defineix les situacions objecte de prevenció, per risc social, com a aquelles que afecten conjunts d'infants o adolescents de manera global, tant de caràcter territorial, cultural, com social, en què concorren indicadors o factors de risc que fan palesa la probabilitat que els infants o els adolescents que s'hi troben resultin en el futur perjudicats en llur desenvolupament o benestar. Quan s'identifiquin aquestes situacions en un entorn territorial concret, caldrà fer Plans d'intervenció social preventius i comunitaris, i la Generalitat, mitjançant els Departaments competents, haurà de desenvolupar programes integrals, i entre altres, haurà de donar suport a mesures socioeducatives intenses com centres oberts i centres diürns. Més endavant, a l'article

104, relaciona les mesures d'atenció social i educativa que es poden adoptar davant les situacions de risc.

El Decret legislatiu 2/2003, de 28 d'abril, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei municipal i de règim local de Catalunya estableix la competència municipal en matèria de la prestació dels serveis socials, la qual correspon, com a mínim, als municipis amb una població superior als 20.000 habitants, independentment o associat.

El Decret legislatiu 4/2003, de 4 de novembre, pel qual s'aprova el Text refós de la Llei de la organització comarcal de Catalunya, diu que les comarques han de garantir, subsidiàriament, la prestació dels serveis municipals obligatoris que no ofereixen els municipis que per la mida de la seva població, no estan obligats.

1.2. El model de serveis d'intervenció socioeducativa dins el marc dels serveis socials bàsics.

Els serveis socials bàsics constitueixen la porta d'entrada i el primer nivell del sistema de serveis socials. Entre les funcions dels serveis socials bàsics, figuren la intervenció en els nuclis familiars o convivencials en situació de risc social, especialment si hi ha menors (article 17.g de la Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials) i prestar serveis d'intervenció socioeducativa no residencial per a infants i adolescents (article 17.j de l'esmentada Llei).

Concretament, dins els serveis socials bàsics, són els d'atenció social, els que, mitjançant els equips tècnics que els integren, detecten i intervenen en les situacions de risc. Els serveis d'intervenció socioeducativa són un recurs necessari i imprescindible per a aquests.

Els serveis socials bàsics d'atenció social, són el punt de partida i el punt de retorn de totes les accions del Sistema públic de Serveis Socials. El seu diagnòstic inicial de la situació, desencadena gairebé la totalitat de les accions del sistema. És convenient que l'impuls dels serveis d'intervenció socioeducativa, pugui ser acompanyat per la potenciació dels equips de serveis bàsics d'atenció social i la seva capacitat per atendre amb la prioritat legalment determinada, els casos d'infància en situació de risc. Per tant, pel correcte desenvolupament del model dels serveis d'intervenció socioeducativa, d'acord amb allò previst a la normativa vigent, és necessari fer un model de serveis bàsics d'atenció social, que s'adapti a allò que en aquest model es contempla com a necessari.

1.3. Realitat actual del servei de Centre obert: fortaleces i debilitats.

El Decret 142/2010, d'11 d'octubre, pel qual s'aprova la Cartera de Serveis Socials 2010-2011, incorpora, dins dels serveis socials bàsics, els serveis d'intervenció socioeducativa no residencial per a infants i adolescents, però només recull com a modalitat d'aquests serveis la prestació del servei de centre obert, el qual és una prestació garantida i el defineix com a un servei diürn preventiu, que es presta fora de l'horari escolar i dóna suport, estimula i potencia l'estructuració i el desenvolupament de la personalitat, la socialització, l'adquisició d'aprenentatges bàsics i l'esbarjo, i compensa les deficiències socioeducatives, mitjançant el treball individualitzat, el grupal, la família, el treball en xarxa i amb la comunitat, prevenint i evitant el deteriorament de les situacions de risc, derivant i integrant-los en els recursos normalitzats de la comunitat, així com coordinant-se amb els serveis socials bàsics d'atenció social.

Fortaleses:

1. És un recurs preventiu diürn, que dona resposta a les necessitats d'intervenció socioeducativa en els casos de risc, de caràcter no residencial i diürn.
2. És un recurs que permet actuar preventivament i evitar la separació de l'infant o adolescent de la seva família i entorn habitual.
3. Existeix una extensa xarxa de centres oberts al territori Català.
4. El centre obert és un recurs que ha anat evolucionant i proporcionant coneixement, des del seu inici.

Debilitats:

1. Pel que fa a la definició del model, observem que el període d'edat d'intervenció que contempla és dels 3 als 18 anys, donant moltes vegades prioritat a la franja d'edat de 6 a 12 anys, i deixant de banda les edats inferiors a 3 anys i les famílies, no complint, per tant, amb la funció de donar suport, acompanyament, capacitat parental i tractament social a les famílies.
2. És un servei que es presta fora de l'horari escolar, amb la qual cosa no s'adapta sempre a les necessitats de treball amb les famílies i de determinades edats (16-17), que no estan en període d'escolaritat obligatòria. Al no haver una clara definició de les característiques del servei, tampoc no existeix una manera uniforme de garantir l'atenció i donar resposta durant els períodes no lectius, on la no assistència a l'escola o institut comporta una realitat diferent, que necessita d'una resposta específica.
3. No existeix un model homogeni, donant peu a què s'entengui com a servei de centre obert, serveis de característiques i finalitats molt diferents, que en alguns casos inclouen únicament serveis de menjador o d'esbarjo.
4. Aquesta indefinició de model, comporta també una insuficient rotació de casos, produint-se en ocasions una mena de fidelització al recurs que redueix les possibilitats del municipi de donar major resposta a la necessitat existent, i també, la capacitat de l'infant o adolescent d'integrar-se totalment al seu entorn.
5. Existeix una desigual implicació de l'Administració local competent en el desenvolupament i la prestació d'aquest servei. En alguns casos no existeix una perfecta integració amb els serveis bàsics d'atenció social, qui ha de derivar a aquests recursos. L'articulació entre ambdós serveis és clarament insuficient i en molts casos inexistent.
6. Qui té la responsabilitat de la prestació del Servei són els Ens locals, però existeix diversitat en les modalitats de prestació: gestió directa, gestió delegada i gestió privada per entitats d'iniciativa social, subvencions i concertació. De fet, es donen totes les modalitats possibles.
7. El nombre de centres oberts no es troba distribuït territorialment d'acord amb una anàlisi de necessitats. És precís definir els criteris de necessitat, estudiar la població de les àrees bàsiques de serveis socials de Catalunya i establir les ràtios de població

a la qual ha de donar cobertura aquest servei. Per altra banda, el model actual no és flexible a l'hora d'adaptar-se a les necessitats territorials de Catalunya, especialment pel que fa a aquells territoris amb gran extensió territorial o baixa densitat demogràfica.

8. Finalment, no existeix un únic model de finançament, la qual cosa fa que les vies i formes de finançament siguin diverses i no responguin a una gestió planificada i ordenada dels recursos públics. La seva integració en el contracte programa com a eina de planificació dels Serveis Socials Bàsics i com a instrument de finançament és insuficient i dispar. Cal garantir un sistema adequadament finançat i sostenible econòmicament, alhora que cal concretar l'objecte de finançament per tal d'evitar situacions de manca de claredat i equitat. Actualment, s'està finançant el servei, no els casos objecte del mateix, motiu pel qual, indirectament, s'està finançant casos que no són objecte de prevenció del risc.

2. NOU MODEL DE SERVEI INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA

2.1. Requeriments per al nou model: fonaments.

El servei d'intervenció socioeducativa tenen per finalitat fonamental assegurar que els progenitors, o les persones que tinguin la tutela o la guarda dels infants o adolescents, tinguin l'oportunitat d'oferir-los el nivell bàsic que necessiten per a un desenvolupament integral adequat (article 18.2 de la Convenció sobre els drets de l'infant i articles 12.1 i 12.2, 37.3 i 37.4 i 41 de la LDOIA).

Per determinar quines són les necessitats dels infants i adolescents per a què gaudeixin d'un nivell adequat de benestar, podem partir de la classificació que proposa López Sánchez (1995¹):

A) Necessitats de caràcter físic/biològic:

- Alimentació (Adequada alimentació de la mare durant l'embaràs i lactància; alimentació suficient, variada, distribuïda en el temps i adaptada a l'edat).
- Temperatura (Condicions de l'habitatge i vestit adequats).
- Higiene (Higiene corporal, higiene de l'habitatge, higiene de l'alimentació, higiene del vestit, higiene de l'entorn).
- Son (ambient espacial protegit i silencis, suficient segons l'edat, durant la nit, amb migdiades si el nen/a és petit).
- Activitat física: exercici i joc (llibertat de moviment en l'espai; espai amb objectes, joguines i altres nens/nenes; contacte amb elements materials: aigua, terra, plantes, animals, etc.; passeigs, marxes, excursions, etc.).
- Protecció de riscos reals. Integritat física (Organització de la casa segura: endolls, detergents, electrodomèstics, instruments i eines, escales, finestres i mobles; organització dels espais públics segura; coneixement i control sobre les relacions dels infants i adolescents i el lloc on es troben).
- Salut (revisions adequades a la seva edat i estat de salut, vacunacions).

¹ López Sánchez, F. *Necesidades de la infancia y protección infantil. Fundamentación teórica, clasificación y criterios educativos. Volumen 1.* Programa SASI de mejora del Sistema de atención social a la infancia. Ministerio de Asuntos Sociales. Madrid. 1995, pàg. 53-66

B) Necessitats cognitives:

- Estimulació sensorial (estimular els sentits; entorn amb estímuls: visuals, tàctils, auditius, etc.; quantitat, varietat i contingència d'estímuls; interacció lúdica en la família; estimulació lingüística).
- Exploració física i social (contacte amb un entorn físic i social ric en objectes, joguines, elements naturals i personals; exploració d'ambients físics i socials; oferir <base de seguretat als més petits>, compartir exploració amb ells (els adults i els iguals).
- Comprensió de la realitat física i social (escoltar i respondre de forma contingent a les preguntes; dir la veritat; fer participar a l'infant o l'adolescent en el coneixement de la vida, el patiment, el plaer i la mort; visió positiva de la vida, les relacions i els vincles; transmetre actituds, valors i normes; tolerància amb discrepàncies i diferències: raça, sexe, classe social, diversitats funcionals, nacionalitats, religions, etc.)

C) Necessitats emocionals i socials:

- Seguretat emocional (vinculació incondicional: acceptació, disponibilitat, accessibilitat, resposta adequada a demandes i competència; contacte íntim: tàctil, visual, lingüístic, etc.; capacitat de control; capacitat de protecció; resolució dels conflictes amb moral inductiva: explicacions, exigències conforme a l'edat, coherències en exigències, possibilitat de revisió si l'infant o l'adolescent no està d'acord amb la decisió).
- Xarxa de relacions socials (relacions d'amistat i camaraderia amb els iguals: fomentar el contacte i interacció amb iguals en l'entorn familiar i en l'escola, temps de contacte, festes, dinars i estades amb iguals, etc.; continuïtat en les relacions; activitats conjuntes amb altres famílies amb fills/es; incorporació a grups o associacions infantils o juvenils)
- Participació i autonomia progressiva (participació en decisions i en la gestió de tot allò que l'afecta i pot fer en favor de si mateix i dels altres en la família, escola i societat).
- Sexuals (resposta a preguntes, permissivitat de jocs i autoestimulació sexual; protecció d'abusos).
- Protecció de riscos imaginaris (escoltar, comprendre i respondre als seus temors: por a l'abandonament, rivalitat fraterna, por a la malaltia i a la mort; possibilitat d'expressar la por; evitar expressions i conductes que fomentin la por: violència verbal o física, discussions inadequades, amenaces verbals, pèrdues de control, incoherència en la conducta)
- Interacció lúdica (interacció lúdica en la família amb els progenitors i altres parents; jocs amb iguals).

La cobertura de les necessitats és responsabilitat de la família, com a primer agent socialitzador, sent el sistema i nucli bàsic pel desenvolupament de la infància i l'adolescència. Les famílies han de tenir les competències parentals per tal de tenir cura, protegir i educar els seus fills/es, assegurant-se un desenvolupament suficientment sa. Les capacitats parentals fonamentals són la capacitat de vinculació amb els fills, l'empatia, els models de criança, la capacitat de participar en xarxes socials i utilitzar recursos comunitaris.

Per atendre les necessitats dels infants i adolescents en situació de risc, tal i com defineix la Llei 14/2010, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, per part dels serveis socials bàsics, cal partir de les següents consideracions:

1. La família es la unitat social bàsica que assegura la protecció i desenvolupament dels seus membres, conseqüentment, la millor manera d'aconseguir la seguretat i el benestar dels infants i adolescents, és reforçant la capacitat de la seva família per cuidar-los i protegir-los. Tenen possibilitats de millora i canvi, si disposen dels recursos o suports necessaris i se les empodera per afrontar les seves necessitats a partir dels seus recursos i capacitats.
2. Per altra banda, pel que fa a les situacions de risc, cal tenir en compte que hi ha diferents nivells o intensitats de risc (lleu, moderat i elevat) i que les diferents etapes evolutives o grups d'edat són diferents i cal generar estratègies i disposar de recursos materials i professionals adients per abordar amb èxit tots els perfils.

2.2. Aspectes generals comuns als serveis: La prevenció de la desprotecció.

L'article 78 de la Llei 14/2010 parla de la prevenció de la desprotecció i defineix l'objecte de la mateixa com *"les situacions en què concorren indicadors o factors de risc que fan palesa la probabilitat que l'infant o adolescent que s'hi trobi resulti en el futur desatès en les seves necessitats bàsiques"*.

La prevenció és actualment un repte, perquè implica millorar la detecció i la rapidesa en les intervencions. Requereix voluntat política, sensibilització social, provisió de recursos als diferents serveis, coordinació i treball en xarxa en un marc comunitari.

Cal incidir en la importància de la prevenció precoç, prioritzant l'actuació en la petita infància, que és clau per assegurar el millor inici de la vida per a tots els infants.

Al voltant de les actuacions proactives en relació a la prevenció, cal apuntar el fet que actuar quan ja existeixen els efectes negatius per als infants i adolescents comporta costos econòmics més elevats, sense oblidar els costos personals en el seu desenvolupament, de vegades de caràcter irreversible, que es mantindran al llarg de tota la seva vida.

La prevenció, protecció —desprotecció infantil, per tant, és un continuum de situacions que abasten des de les que preserven el desenvolupament dels infants i adolescents, fins les que produeixen situacions de desatenció de les necessitats bàsiques infantils.

2.3. Àmbits de les necessitats. Nivells de risc. Nivells d'intervenció i etapes evolutives.

La definició de la situació de risc ve regulada en l'article 102 de la Llei 14/2010: *"la situació en què el desenvolupament i el benestar de l'infant o l'adolescent es veuen limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, social o familiar, sempre que per a la protecció efectiva de l'infant o l'adolescent no calgui la separació del nucli familiar"*.

Per tant, dos són els elements essencials per valorar la situació de risc, la **gravetat** de la situació de desprotecció, limitació o perjudici pel benestar de l'infant o l'adolescent i la **no necessitat de separació del nucli familiar**.

Per a la detecció i valoració de les situacions de risc, ens atendrem al que determinen els articles 102 i següents de la Llei 14/2010 i les disposicions o instruments que la desenvolupen.

Es parteix de la classificació que proposa López Sánchez per arribar a concretar en tres els àmbits bàsics on aquesta manca de cobertura adequada de les necessitats pot provocar disfuncions:

- A) El vincle afectiu: com a experiència emocional que dóna seguretat i com a experiència afectiva de sentir-se estimat i únic com a individu.
- B) Les funcions de parentalitat: com el compendi o recull d'accions de cura, educació i protecció que assegura el creixement.
- C) Les connexions amb l'entorn: com la circulació social necessària com a subjecte que interactua.

Les situacions de risc, d'altra banda, no són uniformes. En funció de la necessitat, de les mancances o disfuncionalitats, en cada individu, es pot parlar de diferents nivells d'intensitat de risc en cadascun dels àmbits descrits anteriorment.

Per tal de concretar, de cara a la intervenció, definim els següents nivells d'intensitat:

Nivell d'intervenció preventiva I (risc lleu): Es tracta d'una intensitat menor, generalitzada, que aprofundeix en els vincles de la família amb l'infant o adolescent, millorant les capacitats parentals i en el reconeixement de les necessitats de cura, educació i protecció, d'una banda, i en els aspectes relacionals entre les famílies i amb el medi social com a mecanisme d'autoajuda i circulació social normalitzada, per l'altra. La informació i la formació són instruments bàsics d'aquest nivell d'intervenció.

Nivell d'intervenció preventiva II (risc moderat): És habilitadora, on hi ha una afectació del vincle, o un risc d'afectació contrastat de les funcions de parentalitat, o de les connexions amb l'entorn. L'orientació i l'entrenament són els instruments bàsics d'aquest nivell d'intervenció.

Nivell d'intervenció preventiva III (risc elevat): És terapèutica, hi ha una afectació important del vincle, de les funcions bàsiques de parentalitat i de l'adaptació social. És rehabilitadora i reeducativa. L'actuació coordinada amb la intervenció social i socioeducativa, és l'instrument bàsic d'aquest nivell d'intervenció.

La diferenciació d'aquests tres nivells no exclou la interacció entre ells. Cada nivell superior pot incloure els inferiors i els tres s'inclouen, o tenen com a fil conductor, el que anomenem les competències parentals i socials dels membres de la unitat familiar. De fet, no es tracta d'una classificació estanca, sinó que es poden donar diferents intensitats de necessitat en els diferents àmbits d'intervenció.¹

Els diferents nivells d'intensitat de risc comporten intensitats d'intervenció diferents, que en cada cas vindran determinades per les característiques de les actuacions a desenvolupar, que variaran, tant pel que fa a les diferents tipologies d'accions, com pel que fa a nombre d'hores, que es determinaran a partir de l'avaluació inicial del risc i de la fixació d'objectius establerts en el Pla Individual Socioeducatiu, el qual es farà sempre a

¹ A títol d'exemple veure taula de l'annex 1

partir de la intervenció del professional referent del cas dels Serveis Socials Bàsics i els professionals del servei d'intervenció socioeducativa, i si s'escau dels professionals de que hi intervenen en altres àrees de relació de l'infant o adolescent, com poden ser els equips especialitzats de l'àmbit educatiu o sanitari.

L'avaluació del Pla individual, per al coneixement de l'assoliment d'objectius i fixació de nous, es farà periòdicament. La periodicitat serà acordada entre els professionals que l'elaborin, en funció del pla de treball, però no serà inferior als sis mesos, i és recomanable que es faci cada trimestre.

Tant els àmbits de les necessitats, com el nivells de risc, com els nivells d'intervenció, han de tenir en compte el procés i les etapes evolutives dels infants i adolescents. Les tasques a fer, el grau de responsabilitat i autonomia dels infants i adolescents i de les famílies, i els recursos i perfil professionals, són diferents en cadascuna d'elles.

La intensitat de l'acció i de la responsabilitat parental és inversament proporcional al grau d'autonomia dels infants i adolescents. A la menor autonomia dels infants correspon la màxima intensitat en la responsabilitat i l'acció parental. A la major autonomia dels adolescents, sense abandonar la responsabilitat parental, correspon un paper més d'acompanyament i de suport de la família.

S'ha de garantir la participació activa del propi infant o adolescent en el procés de valoració, d'intervenció i de seguiment de la intervenció socioeducativa.

Orientativament, es poden distingir les següents etapes a efectes d'intervenció:

5. 0 a 3
6. 3 a 5
7. 6 a 12
8. 13 a 15
9. 16 a 17

2.4. El nou model de Servei d'Intervenció Socioeducativa: Proposta.

La prevenció i la intervenció davant les situacions de risc en què es troben infants i adolescents, particularment les que incideixen en el seu desenvolupament, precisen de la preservació de la unitat familiar, permetent la promoció del seu benestar des del medi d'origen. És necessari, per tant, disposar de serveis preventius, no residencials, per atendre les necessitats dels infants o adolescents en situació de risc i de les seves famílies.

Cal proveir recursos i serveis a la família, des del medi, com a unitat bàsica de convivència i desenvolupament dels seus membres, permetent l'atenció, remissió i prevenció de les situacions de risc dels seus fills i filles des de la proximitat i la promoció del seu benestar, així com prevenir i disminuir les situacions de desprotecció infantil, desplegant serveis d'intervenció socioeducativa, i minimitzant les situacions de desemparament i l'adopció de mesures de protecció que requereixin la separació de l'infant o adolescent de la seva família i entorn comunitari.

El nou model centra la seva intervenció no només en els infants i adolescents en situació de risc sinó també i sobretot en les seves famílies, per a capacitar-la en l'afrontament i remissió de la situació de risc que incideixen o poden incidir en el desenvolupament del

seu fill/a. S'enten, per norma general, que la situació de risc de l'infant no és intrínseca i deriva, principalment, d'una mancança, insuficiència o inadequació de la funció de parentalitat de la família. L'enfocament del servei en el marc del nou model ha de perseguir:

- La capacitació en competències parentals, necessàries per la cura, educació i desenvolupament personal, social i afectiu dels seus fills/es.
- El reforç de les seves xarxes de suport social i familiar per a mantenir la seva vinculació amb l'entorn sociofamiliar.
- El tractament familiar adreçat a la família i als seus membres orientat a l'abordatge de les crisis familiars, els conflictes inter i intrageneracionals i sociofamiliars i, en general, a la restauració de les disfuncionalitats familiars que han motivat la derivació de l'infant al servei.

Proposem un canvi de model en la prestació de serveis d'intervenció social i educativa, no residencial, per a infants i adolescents en situació de risc i les seves famílies. Aquest servei preventiu ha de fer intervenció de suport, acompanyament, capacitació i tractament, si s'escau, amb les seves famílies.

Cal assegurar la coordinació quan hi ha diferents serveis que atenen als membres d'un mateix nucli familiar, per garantir la unitat d'acció i la temporalitat en els respectius plans de treball, i que els serveis bàsics d'atenció social, tinguin capacitat per fer la detecció, la valoració i l'atenció amb la prioritat requerida.

La població destinatària d'aquests serveis ha de ser infants i adolescents de 0 a 18 anys en situació de risc i les seves famílies, i comptar amb programes específics amb continguts i activitats adaptats a les diferents franges d'edat, per tal d'abordar concurrentment les necessitats socioeducatives dels fills i filles i de les seves famílies, i en l'entorn familiar.

Hi ha dos franges d'edat que, per sí mateixos, tenen trets diferencials de la resta, aquests són els infants de 0 a 3 anys i els adolescents. Per a aquests dos grups d'edat, es plantegen les actuacions comunes a tot el grup (0-18 anys), més aquelles específiques de les característiques pròpies de l'edat.

Una altra novetat que introdueix aquesta proposta, és la de donar resposta a les necessitats que es produeixen en l'àmbit rural, o poblacions disperses o de baixa densitat poblacional, que dificulten l'accés als serveis i, per tant, el compliment d'un dels principis de la Llei 12/2007: Universalitat en l'accés als serveis¹. Proposem desenvolupar un Servei itinerant d'atenció a infants i adolescents en situació de risc i a les seves famílies. Aquest servei s'ha de proveir amb les mateixes condicions tècniques que els que estan ubicats en un establiment, però sense necessitat de què existeixi un espai físic diferenciat d'altres que pugui existir al municipi, on es desplaci l'equip d'intervenció, com poden ser casals, escoles, etc. La idea és que l'equip que treballa, o pot treballar, per a altres serveis d'intervenció socioeducativa, sigui qui es desplaci al municipi que pertorqui i pugui atendre les necessitats dels infants o adolescents en risc, a instal·lacions que ja existeixen al municipi.

¹ Llei 12/2007. Article 5.a. Els poders públics han de garantir a tothom el dret d'accés als serveis socials i llurs ús efectiu en condicions d'igualtat, equitat i justícia retributiva. Aquest principi no exclou, però, que l'accés es pugui condicionar al fet que els usuaris compleixin determinats requisits i paguin una contraprestació econòmica per assegurar la coresponsabilitat entre els usuaris i les administracions públiques i la sostenibilitat del sistema.

Es flexibilitza l'actual model de centre obert i s'introdueixen modificacions quant a la seva organització i estructura, fent-lo més flexible i adaptant-lo a les necessitats de cada territori, interconnectat i interdependent amb el servei d'intervenció amb famílies. Aquesta flexibilitat contempla la possibilitat de la creació d'un únic projecte o equipament al territori que inclogui tots els serveis d'intervenció socioeducativa, i preventius, no residencials, per a infants i adolescents i les seves famílies de manera integrada des dels 0 fins als 18 anys.

Com a criteri general, sempre que sigui el més adient per protegir l'interès superior de l'infant o adolescent, la temporalitat de l'acció estarà relacionada amb la de les seves famílies. Això ha d'afavorir la rotació dels infants i la major eficiència del servei, així com evitarà l'estigmatització i es respectarà el principi de mínima intervenció necessària.

Pel que fa al col·lectiu d'adolescents de 16 a 18 anys en situació de risc, es preveu l'acompanyament socioeducatiu específic i adequat a les característiques pròpies d'aquesta franja d'edat, més autònoma, a l'objecte que puguin assolir progressivament la capacitat per gestionar les seves responsabilitats personals i socials i de caràcter formatiu o prelaboral, i que assoleixin una millor preparació per a la vida adulta.

El nou model contempla l'actuació específica per als adolescents, centrada en els aspectes socioeducatius, diferent d'altres intervencions de caràcter formatiu o prelaboral. Els objectius d'aquest servei serien:

- Millorar les seves habilitats socials, reforçar les seves xarxes de suport social i familiar i aconseguir la seva vinculació a altres serveis o projectes.
- Proporcionar un referent adult proper que intervingui i l'acompanyi als recursos i serveis del territori, mitjançant en els possibles conflictes amb l'entorn (amb la seva família, amb els serveis que atenen l'adolescent...).
- En el cas d'adolescents en situació de desprotecció pròxims a la majoria d'edat, treballar en el medi l'assoliment progressiu de les seves responsabilitats personals i socials.

Amb aquest model d'intervenció es modifica i es dimensionen els serveis de la Cartera de serveis socials, com a serveis socials bàsics, i concretament en la prestació 1.1.6. Servei d'intervenció socioeducativa no residencial, per a infants i adolescents en situació de risc i les seves famílies.

3. ELEMENTS PER A LA PLANIFICACIÓ DEL SERVEI

3.1. Avaluació de la prestació dels serveis

Es proposa dur a terme dos tipus d'avaluació:

La primera té per objecte valorar la prestació del servei, per tal d'analitzar com s'ha desenvolupat i identificar àrees de millora. El desenvolupament de l'instrument d'avaluació es deixa a criteri de l'ens local competent.

El segon tipus d'avaluació, s'inclourà en el contracte programa. Aquesta avaluació haurà de permetre fer un anàlisi de les característiques de la població atesa, així com del servei prestat.

3.2. Punts clau de la proposta.

Aquesta proposta, posa l'accent en les necessitats de l'infant o adolescent, en risc, i la seva família. Els serveis a oferir giren en torn a ells i no al servei i els seus requeriments estructuralistes.

S'amplia l'edat d'atenció al període 0-18 anys.

S'incorpora la família com a objecte d'intervenció.

Es dissenya un catàleg de serveis a oferir que no estan vinculats a un equipament. Aquest pot ser un centre de serveis o una plataforma. També es poden aprofitar estructures existents, no específiques, en municipis patits, de baixa densitat poblacional o dispersos geogràficament, que no tinguin massa crítica suficient per crear un servei, podent-se oferir des de plataformes properes, amb desplaçament dels seus professionals.

Es flexibilitza molt el model, contribuint a uns costos més eficients i adaptats a les necessitats i es simplifica molt la gestió del pagament, avaluació i seguiment.

Permet identificar amb precisió quins serveis són d'intervenció socioeducativa i quins no, la qual cosa permetrà descartar algunes activitats adreçades a població que no és de risc, que a l'actualitat s'estan finançant. Aquest fet contribuirà a la millora de la gestió del pressupost i en conseqüència a donar una resposta més adient a les necessitats que a l'actualitat no s'estan cobrint.

4. SERVEI D'INTERVENCIÓ SOCIOEDUCATIVA. DEFINICIÓ PER A LA CARTERA DE SERVEIS.

4.1. Descripció del servei

Servei d'intervenció socioeducativa, per a l'atenció d'infants i adolescents, de 0 a 18 anys, en situació de risc, i per a les seves famílies, tutors o guardadors de fet, que es presta principalment fora de l'horari escolar en els períodes lectius, i que dóna suport, estimula i potencia l'estructuració i el desenvolupament de la personalitat, la socialització, l'adquisició d'aprenentatges bàsics i l'esbarjo, i compensa les seves mancances mitjançant el treball individualitzat, el grupal, el treball en xarxa i amb la comunitat; vetlla per un adequat desenvolupament integral i el benestar dels infants i per la permanència amb la seva família.

La intervenció serà l'adequada a cada franja d'edat, i en el cas dels adolescents, en situació de risc, la intervenció també anirà destinada a què puguin assolir, progressivament, una capacitat per gestionar les seves responsabilitats personals i socials.

Aquest Servei es donarà de manera integrada en aquelles zones del territori de baixa densitat demogràfica i gran amplitud territorial.

4.2. Objecte

Proporcionar atenció a tots els infants i adolescents en situació de risc, afavorint la cobertura de les seves necessitats que els garanteixin un nivell de benestar adequat, el seu desenvolupament personal i la seva integració social i l'adquisició d'aprenentatges, disminuint les situacions de risc i prevenint situacions més greus de desprotecció.

Proporcionar suport a la criança i educació dels infants de 0 a 3, mitjançant l'oferiment d'espais individuals i/o grupals per treballar mitjançant la intervenció dels professionals en la millora de la cobertura de les necessitats dels infants en situació de risc.

Prestar el recolzament necessari a les famílies amb infants i adolescents en situació de risc per aconseguir que aquests tinguin cobertes les seves necessitats bàsiques en el seu nucli familiar i evitar l'agreujament de la situació de desprotecció.

4.3. Funcions

- Proporcionar un espai d'acolliment i convivència.
- Observar i intervenir per reduir la situació de risc i prevenir situacions de desprotecció.
- Promocionar els lligams emocionals i relacions familiars i de parentalitat, entre infants i adults de referència, unitat de convivència, i la vinculació amb el territori i la resta de xarxes i serveis.
- Treballar la integració i socialització i reforçar els sistemes de recolzament social.
- Oferir atenció individualitzada i en grup als infants i adolescents en situació de risc.
- Acompanyar a l'infant o adolescent a centres educatius o altres serveis i recursos del territori per afavorir la seva integració social.
- Orientar, assessorar, recolzar i proporcionar suport a la criança i educació, si s'escau, a la família, o unitat de convivència, de l'infant o adolescent.
- Millorar la capacitat de la família per fer atendre de manera satisfactòria les necessitats de l'infant o l'adolescent.
- Reduir els factors d'estrès que puguin influir negativament en la família i enfortir la seva capacitat per enfrontar-se eficaçment als problemes.
- Donar suport i guia a l'adolescent en la recerca de recursos i treballar en el medi l'assoliment progressiu de les seves responsabilitats personals i socials.

4.4. Tipologia de prestació

Prestació de servei: servei bàsic

4.5. Situació de la població destinatària

Infants i adolescents en situació de risc i els seus familiars referents.

4.6. Edat població destinatària

Infants i adolescents de 0 a 18 anys i els seus familiars referents.

4.7. Forma de prestació

Servei diürn, mitjançant la intervenció d'equips professionals especialitzats.

4.8. Perfils professionals: disciplines professionals

Direcció/coordinació (professional amb titulació universitària en l'àmbit de les ciències socials i de la salut), psicologia, pedagogia, treball social, educació social, integració social, monitoratge de temps lliure, mestria de taller, preferentment amb experiència en l'àmbit de la infància i l'adolescència.

4.9. Ràtios professionals

Es disposarà de professionals suficients en nombre per la prestació de servei.

4.10. Estàndards de qualitat

Els que estableixi el Pla de qualitat previst en la Llei de serveis socials per a aquesta prestació.

4.11. Criteris d'accés – normativa reguladora

Els requisits per accedir a aquest servei són els següents: a) infants i adolescents en situació de risc, valorada com a tal pels serveis bàsics d'atenció social o els serveis especialitzats en infància, d'acord amb allò establert en els articles 102 i següents de la Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. B) els establerts en el Decret 27/2003, de 21 de gener, de l'atenció social primària, els infants i adolescents han de viure en l'àmbit de l'àrea bàsica respectiva, cal la comunicació dels pares, tutors o guardadors. C) existència de pla de treball amb la família al Servei d'Intervenció amb famílies o amb els equips dels serveis bàsics d'atenció socials o amb els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.

5. ANNEX 1: PROCEDIMENT I METODOLOGIA

5.1. Procediment. Circuit d'accés:

La porta d'entrada, seran els Serveis Socials bàsics. En paral·lel les entitats prestadores de serveis podran acollir casos que siguin derivats per altres organitzacions, però caldrà que els derivin als SS Bàsics per al seu vist i plau.

El pagament de les places estarà vinculada a l'existència del seu vist i plau, així com a la seva intervenció i avaluació del cas.

5.2. Metodologia:

1. Detecció de necessitats.
2. Establiment de compromisos.
3. Elaboració del Pla Individual d'Intervenció Socioeducativa, per part dels professionals del servei.
4. Acceptació del Pla Individual d'Intervenció Socioeducativa, per part de la família, l'infant o adolescent i els serveis socials bàsics i el professional responsable del servei d'intervenció socioeducativa.
5. Desenvolupament de les actuacions per dur a terme el Pla Individual.
6. Coordinació i seguiment amb els serveis educatius, sanitaris i d'altres que siguin necessaris.
7. Coordinació i seguiment amb altres serveis de la xarxa social.
8. Avaluació periòdica del Pla Individual.
9. Establiment de nous objectius o revisió dels no assolits.

5.3. Definició del catàleg d'actuacions a desenvolupar des del Servei d'intervenció socioeducativa.

Catàleg de serveis comuns

Actuacions comunes a totes les franges d'edat i família, que tindran com a objectiu donar resposta a les necessitats de caràcter psicològic i emocionals; físiques i biològiques, i socials i relacionals.

A) D'intervenció amb pares i mares, tutors i guardadors

- Acolliment.
- Informació, orientació i assessorament.
- Facilitació de l'adquisició de les competències parentals.
- Suport emocional, psicològic i social.
- Suport instrumental.
- Acompanyament durant el procés assistencial.

B) D'intervenció amb els infants i adolescents

- Acolliment.
- Informació dels seus drets i deures

- Sensibilització per a la detecció de situacions de risc (maltractaments i abusos, sexuals, assetjament escolar, consum de substàncies tòxiques, abusos en el consum de medicació, entre altres).
- Suport emocional i psicològic.
- Suport pedagògic i educatiu.
- Suport per a la integració social i comunitària.
- Suport per a la integració educativa.
- Suport per a la interacció familiar.
- Suport per a la recerca de recursos propis.
- Suport per a l'assoliment progressiu de les seves responsabilitats.

Catàleg de serveis específics

A) Infants de 0 a 3 anys

- Suport a la criança, incorpora famílies i fills/filles, conjuntament en el servei.
- Suport a la interacció entre els infants i la família i la família i els serveis educatius.

B) Pre adolescents i adolescents

- Orientació professional
- Suport per a la recerca activa de feina.
- Suport per a l'assoliment de les seves responsabilitats.
- Acompanyament en el procés.
- Suport jurídic

C) Àmbits territorials de baixa densitat poblacional

Desplaçament i itinerància.

El resultat de l'avaluació inicial, i en conseqüència el Pla Individual d'Intervenció Socioeducativa, determinarà quins d'aquests serveis ha de donar-se a cada cas i les hores d'intensitat de la intervenció.

A títol d'exemple, per clarificar el desplegament del model, veure **Taula 1**

5.4. TAULA 1

Destinatari	Objectius	Intervencions	Actuacions	Intensitat (I;II o III)	Hores d'intervenció mensual	Data d'avaluació
Pares, mares, tutors i guardadors.		Acolliment				
		Informació, orientació i assessorament				
		Facilitació de les competències parentals.				
		Suport psicològic-emocional				
		Suport instrumental				
Infants i Adolescents		Acolliment				
		Informació dels seus drets i deures				
		Sensibilització per a la detecció de situacions de risc				
		Suport emocional i psicològic				
		Suport pedagògic i educatiu				
		Suport per a la integració social i comunitària				
		Suport per a la integració educativa				
		Suport per a la interacció familiar				
		Suport per a la recerca de recursos				
	Suport per a l'assoliment de les seves responsabilitats					
Infants 0 a 3 anys, en el nucli familiar		Suport a la criança.				
		Suport per a la interacció familiar i serveis educatius				
Pre adolescents i adolescents		Orientació professional				
		Suport per a la recerca activa de feina				
		Acompanyament				
		Suport jurídic				
Ambits territorials de baixa densitat poblacional, dispersitat geogràfica o ruralitat		Desplaçament de l'equip				
		Itinerància				